

ΤΟ ΑΜΠΕΛΟΟΙΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
ΣΤΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑ ΣΗΜΕΡΑ
(Μια ιδιαιτερότητα στην αναπτυξιακή διαδικασία
του πρωτογενή τομέα στην Ανατολική Αττική)

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι της Επιστημονικής Επιτροπής,
Αγαπητοί Σύεδροι,

Αισθάνομαι ειλικρινά λίγο περίεργα, μιας και το θέμα για το οποίο κλήθηκα να εισηγηθώ βγάζει την επιστημονική συνάντηση από την υπέροχη ιστορία του χώρου μας, τις πλούσιες εμπειρίες του παρελθόντος και την εισαγάγει στην ανιαρή καθημερινότητα της οικονομίας του σήμερα.

Παρ' όλα αυτά δεν μπορούμε να αμφισβητήσουμε πως κι απ' το παρόν θα κριθεί το μέλλον αυτού του τόπου.

Το θέμα που θα μας απασχολήσει στο τέλος της τρίτης ημέρας της παρούσας Συνάντησης σχετίζεται με το: «αμπελοοινικό πρόβλημα στα Μεσόγεια σήμερα». Θα ήταν επιστημονικά αντιδεοντολογικό να παρουσιαστεί το αμπελοοινικό πρόβλημα σαν ζήτημα ξεκομμένο απ' το γενικότερο πρόβλημα, που απασχολεί τον πρωτογενή τομέα του χώρου μας και τις προοπτικές ανάπτυξής του. Έτσι θα επιχειρήσω στην συνέχεια να συσχετίσω το πρόβλημα το αμπελοοινικό με τις διεργασίες που συντελούνται σήμερα στον πρωτογενή τομέα της Αν. Αττικής.

Αντί Προλόγου

Η αμπελοκαλλιέργεια έχει σήμερα να παρουσιάσει μια ιστορία την πιο παλιά ίσως σε σχέση με τα άλλα αγροτικά προϊόντα. Η οινική οικονομία έχει μελετηθεί και αναλυθεί σε τέτοιο βαθμό όσο κανένας άλλος τομέας της αγροτικής παραγωγής. Για πολλές χώρες του κόσμου, η εξέλιξη της αμπελοκαλλιέργειας ήταν στενά δεμένη με την εξέλιξη του πολιτισμού των κοινωνιών των χωρών αυτών.

Σήμερα, η αμπελοκαλλιέργεια κατέχει μια ξεχωριστή θέση στην αγροτι-

κή οικονομία των Μεσογειακών κυρίως χωρών. Αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό μέρος της αξίας της συνολικής αγροτικής παραγωγής, ενώ παράλληλα συμμετέχει αποφασιστικά στο εξωτερικό εμπόριο των χωρών αυτών.

Από την άλλη μεριά το κρασί έχει μια ιδιαίτερη θέση ανάμεσα στ' άλλα αγροτικά προϊόντα της Κοινής Αγοράς. Η Κοινότητα σήμερα καλλιεργεί και πίνει το μισό περίπου κρασί, που παράγεται στον κόσμο. Ήδη μετά την ένταξη στην ΕΟΚ της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, η οινική παραγωγή της ΕΟΚ καλύπτει τα 2/3 περίπου της παγκόσμιας παραγωγής.

Ιδιαίτερα για την Ανατολική Αττική και τα Μεσόγεια ειδικότερα, η αμπελοκαλλιέργεια κατέχει μια περίοπτη θέση ανάμεσα στις άλλες δραστηριότητες της τοπικής οικονομίας. Στο παρελθόν ήταν η μοναδική πηγή εισοδήματος των κατοίκων του χώρου και σήμερα ακόμη παρουσιάζεται σαν η κυρίαρχη πηγή άντλησης εισοδημάτων.

Αλλά ας δούμε πώς εντάσσεται η αμπελοοινική οικονομία στο σύνολο των δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα της Ανατολικής Αττικής

- Πού εντοπίζεται το αμπελοοινικό πρόβλημα αυτό καθαυτό, τόσο σε παραγωγικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο μεταποίησης και εμπορίας.
- Ποιές είναι τέλος οι προοπτικές, που διαγράφονται για την ανάπτυξη της αμπελοοινικής οικονομίας στον χώρο της Ανατ. Αττικής.

Ι. Ο πρωτογενής τομέας στην Αν. Αττική και οι προοπτικές εξέλιξής του

Η Ανατολική Αττική ακολούθησε την τελευταία 20ετία ένα δρόμο στρεβλής ανάπτυξης στηριγμένης στον χαρακτηρισμό της «λεκάνης συλλογής της πληθυσμιακής υπερχείλισης της πρωτεύουσας». Ο προαναφερόμενος χαρακτηρισμός ερμηνεύει απόλυτα, την εικόνα της «ανάπτυξης» που ακολούθησε η περιοχή τα τελευταία χρόνια, και τα ανάλογα αποτελέσματά της. Αυτά ήταν ιδιαίτερα εμφανή στον πρωτογενή τομέα και σημάδεψαν σ' ένα βαθμό τις προοπτικές εξέλιξής του.

Η σταδιακή εγκατάλειψη των δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα, η έντονη οικοπεδοποίηση της γεωργικής γης και η άναρχη οικοδομική δραστηριότητα, ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά, που σημάδεψαν την ανάπτυξη του χώρου.

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να ελαχιστοποιηθεί το γεωργικό εισόδημα, να παρατηρηθεί έντονη κερδοσκοπική τάση απ' τις αγοραπωλησίες των αγροτεμαχίων, να εγκαταλειφθούν παραγωγικές δραστηριότητες, ν' αναπτυχθούν άλλες παρασιτογενείς και πάνω από όλα να σπάσει ο παραγωγικός και κοινωνικός ιστός του χώρου.

Επιπρόσθετα θα πρέπει να επισημανθεί, πως βασικά ζητήματα που σχετίζονται με την γενικότερη ανάπτυξη του χώρου, δεν έχουν βρει τον δρόμο της

επίλυσής τους, με αποτέλεσμα να λειτουργούν σ' ένα βαθμό αρνητικά για τον σχεδιασμό κάποιων ουσιαστικών αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Μερικά από αυτά είναι:

- Η καθυστέρηση οριοθέτησης των χρήσεων γης.
- Η εκκρεμότητα του «δασικού προβλήματος» με το οποίο αμφισβητούνται ιδιοκτησιακά χιλιάδες στρέμματα γεωργικής γης.
- Η εξαίρεση της Αττικής από τα κίνητρα νόμων και διαταγμάτων, που σχετίζονται με την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και ισχύουν για την υπόλοιπη χώρα.

Τα παραπάνω είναι μερικά από τα προβλήματα, που περιορίζουν σημαντικά τις δυνατότητες εφαρμογής κάποιων αναπτυξιακών προγραμμάτων στον τομέα τον πρωτογενή.

Γενικές επισημάνσεις

Η συνολική έκταση της Νομαρχίας της Ανατ. Αττικής ανέρχεται στα 1.614.000 στρέμματα.

Απ' την προαναφερόμενη έκταση, ποσοστό 32% (ή 521.000 στρέμματα) είναι προορισμένο για γεωργικές χρήσεις. Απ' το σύνολο της γεωργικής γης μια έκταση 56.300 στρεμμάτων αρδεύεται συστηματικά, έκταση 500.000 στρεμμάτων καλύπτεται από δάση (ποσοστό 31,7% του συνόλου) και 313.000 (19,5%) στρέμματα παρουσιάζουν μορφή δασικών εκτάσεων.

Γεωργική γη	521.000 στρ.	ή	32	%
Δάση	500.000 στρ.	ή	31,7	%
Δασικές εκτάσεις	313.000 στρ.	ή	19,5	%
Εκτάσεις πρωτογενούς τομέα	1.334.000 στρ.	ή	83,2	%
Άλλες χρήσεις	280.000 στρ.	ή	16,8	%
ΣΥΝΟΛΟ	1.614.000 στρ.	ή	100	%

Σε σύνολο πληθυσμού 600.000 περίπου κατοίκων, οι 100.000 ασχολούνται με δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα. Ο αριθμός αυτός είναι ενδεικτικός και δεν αφορά μόνο τους απασχολούμενους κύρια και αποκλειστικά στον τομέα. Η τάση αστικοποίησης της υπαίθρου Αττικής ενισχύει έντονα την ετεροαπασχόληση σε άλλες ξένες με τον πρωτογενή τομέα δραστηριότητες.

Η συνολική ακαθάριστη αξία της παραγωγής του τομέα ανέρχεται στο ύψος των 17,5 δις δραχ. και το καθαρό γεωργικό εισόδημα στα 9,7 δις δρχ.

Από το συνολικό ύψος της ακαθάριστης αξίας της παραγωγής ποσοστό 56,4% (ή 9,7 δις δρχ.) προέρχεται από την ζωική παραγωγή και ποσοστό 43,6% (ή 7,8 δις δρχ.) από την φυτική.

Κατ' εκτίμηση η αξία του προϊόντος της αλιείας ανέρχεται στο ύψος των 800 εκ. δραχμών*.

Ειδικές επισημάνσεις για την γεωργία

Στην Αν. Αττική υπάρχουν 22.800 γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Ο μέσος κλήρος ανέρχεται σε 23 στρ. και ο μέσος αριθμός τεμαχίων ανά εκμετάλλευση σε 8.

Οι σημαντικότεροι κλάδοι από άποψη αξίας της παραγωγής είναι:

- Άνθη και καλλωπιστικά φυτά
- Οινάμπελοι
- Λάδι
- Κηπευτικά.

Πρόβλημα σημαντικό για την γεωργία στην Αν. Αττική αποτελεί το χαμηλό σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα ύψος των αποδόσεων των υπαιθρίων καλλιεργειών. Κύρια αιτία του προβλήματος είναι η ποιότητα κυρίως των εδαφών και η περιορισμένη δυνατότητα άρδευσης κάποιων εκτάσεων.

Προβλήματα ιδιαίτερα οξυμμένα για αποθήκευση των προϊόντων δεν υφίσταται, αλλά έντονο παρουσιάζεται, το ζήτημα της τυποποίησης των προϊόντων.

Ένα ειδικό πρόβλημα, που χρειάζεται ιδιαίτερη αντιμετώπιση είναι αυτό της σταδιακής αναμπέλωσης, λόγω φυσιολογικού γήρατος των αμπελώνων, που σ' αυτό θα επανέλθουμε.

Στον πίνακα (1) που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή της έκτασης της γεωργικής γης κατά κατηγορίες χρήσης για το 1986.

Στον πίνακα (2) αναφέρονται η έκταση, η απόδοση και η παραγωγή των σημαντικότερων κλάδων φυτικής παραγωγής για το 1986 και οι σχετικές προβλέψεις για το 1992.

* Τα στοιχεία που αφορούν εκτάσεις και παραγωγή αφορούν το έτος 1986, ενώ τα στοιχεία της αξίας της παραγωγής αναφέρονται στο 1984 (τελευταία διαθέσιμα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Κατανομή της έκτασης γεωργικής γης κατά κατηγορίες χρήσης για το 1986

Κατηγορία εδαφών και καλλιιεργειών	Έκταση στρέμματα
α) Εκτάσεις προοριζόμενες για αγροτικές καλλιέργειες συμπεριλαμβανομένων των αγροαπαύσεων και των τεχνιτών λοιμώνων (και όταν ακόμη αυτές περιλαμβάνουν διάσπαρτα δένδρα)	259.000
β) Εκτάσεις αποκλειστικά προοριζόμενες για καλλιέργεια λαχανικών, συμπεριλαμβανομένων και των σπορειών ή φυτωρίων και ανθέων	32.000
γ) Εκτάσεις αμπελώνων	135.122
δ) Εκτάσεις ελαιώνων σε συστηματικές φυτείες	73.100
ε) Εκτάσεις εσπεριδοειδών σε συστ. φυτείες	1.000
στ) Λοιπές δενδροκομικές εκτάσεις σε συστηματικές φυτείες	17.600
ζ) Εκτάσεις κοφταλιβαδιών (δηλ. λοιμώνων θεριστού χόρτου)	3.178
ΣΥΝΟΛΟ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΓΗΣ	521.000

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Φυτική παραγωγή

Εκτάσεις, αποδόσεις, παραγωγή των σημαντικότερων καλλιεργειών 1986 και προβλέψεις για την 5ετία 1988-1992

	1986		Προβλέψεις 1992		Δείκτης 1992				
	Εκταση στρεμμ.	Αποδ. τόννοι	Εκταση στρεμμ.	Αποδ. τόννοι	1986=100%				
Οινάμπελος	135.122	652	91.348	137.000	730	100.000	100	112	112
Ελιά	73.000	22	1.600	73.000	24,7	1.800	100	112,3	112
Φιστικιά	7.400	34	250	8.500	80	680	114,9	235,3	272
Συκιά	1.110	1756	1.950	1.200	1500	1.800	108,1	85,4	92
Ανθοκομία Υπαίθ.	3.112	—	—	3.500	—	—	112,5	—	—
Υπο κάλυψη	700	—	—	850	—	—	121,4	—	—
Κηπευτικά υπ.	34.760	—	—	35.000	—	—	100,7	—	—
Υπό κάλυψη	153	—	—	250	—	—	—	—	—
Σιτάρι σκληρό	30.000	150	4.500	30.000	250	7.500	164,5	—	—
Κριθάρι	14.000	150	2.100	14.000	250	3.500	100	166,7	166

Παρατήρηση: Η απόδοση και η παραγωγή ανθέων και κηπευτικών κρίθηκε σκόπιμο να μην συμπληρωθεί στον πίνακα γιατί λόγω του μεγάλου αριθμού των ειδών και των ανομοιογενών προϊόντων απαιτούν εκτεταμένους πίνακες για τον υπολογισμό.

II. Το αμπελοοινικό ζήτημα στα Μεσόγεια σήμερα

Για την Αν. Αττική η αμπελοκαλλιέργεια είναι η παραδοσιακή καλλιέργεια και για τα Μεσόγεια σχεδόν μονοκαλλιέργεια. Η οινοπαραγωγή της Αν. Αττικής καλύπτει το 20% του συνόλου της Ελληνικής οινοπαραγωγής.

Η συνολική έκταση των φυτειών της αμπέλου ανερχόταν το 1986 στα 135.122 στρέμματα, ενώ η παραγωγή σταφυλιών προς οινοποίηση ξεπερνούσε τα 91 εκ. κιλά. Η ακαθάριστη αξία της παραγωγής απ' την αμπελοκαλλιέργεια πλησίαζε το 1986 τα 2 δις δρχ. (1,8 δις).

1. Η διάρθρωση του μεσογείτικου αμπελώνα.

Η Αν. Αττική, χώρος με ξηρό κλίμα, λίγη υγρασία, λίγες βροχές, μεγάλη ηλιοφάνεια, διαφορετικής εδαφολογικής σύστασης κατά την έκτασή της, ευνοούσε απ' τα πανάρχαια χρόνια την αμπελοκαλλιέργεια.

Ποικιλίες διάφορες αμπέλου επιχειρήθηκαν να φυτευθούν στην αττική γη. Όλες τους όμως υποχώρησαν απέναντι στην μοναδική προσαρμογή του σαβαττιανού στα αττικά εδάφη. Είναι η ίδια ποικιλία που καλλιεργούμε ολοκληρωτικά σχεδόν και σήμερα στον χώρο της Αν. Αττικής. Ο αμπελώνας του σαβαττιανού καλύπτει, όπως προαναφέραμε, μια έκταση 135.000 περίπου στρεμμάτων. Η μέση έκταση που αντιστοιχεί για κάθε Μεσογείτη αμπελοκαλλιεργητή βρίσκεται κοντά στα 17 στρέμματα, που αν συγκριθεί με τον Μ.Ο. της έκτασης του Έλληνα αμπελοκαλλιεργητή που είναι 5,7 στρέμματα, αποδεικνύεται πως οι Μεσογείτες στο σημείο αυτό πλεονεκτούν.

Εδώ αξίζει να προσθέσουμε πως στην Γαλλία σαν βιώσιμη εκμετάλλευση για τα επιτραπέζια κρασιά θεωρείται αυτή, που το μέγεθός της ξεπερνάει τα 10 στρέμματα, ενώ για τα κρασιά ονομασίας προέλευσης θεωρείται αυτή, που το μέγεθός της κυμαίνεται από 50-70 στρέμματα.

Μ' αυτόν τον παραλληλισμό μπορούμε να διαπιστώσουμε πως είναι δυνατόν ο δικός μας αμπελώνας — μα κυρίως ο ελληνικός, να ανταγωνιστεί σε επίπεδο κόστους παραγωγής τον αντίστοιχο κοινοτικό.

Θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε, πως η μέση απόδοση του μεσογείτικου αμπελώνα βρίσκεται στο επίπεδο των 652 kg/στρέμμα και βρίσκεται πολύ πίσω απ' τον Ελληνικό Μ.Ο. απόδοσης, που διαμορφώνεται στα 1250 kg/στρέμμα και βέβαια πολύ πιο πίσω απ' την απόδοση των 1700kg/στρέμμα που είναι η μέση απόδοση της Κοινότητας.

Στον Πίνακα (3) που ακολουθεί παρουσιάζεται ενδεικτικά η διάρθρωση του μεσογείτικου αμπελώνα, οι νέες φυτείες ή παραγωγή σταφυλιών προς γλευκοποίηση και η ενδιάμεση παραγωγή γλεύκους. Παράλληλα στον ίδιο πίνακα γίνεται μια διαχρονική αναφορά στα έτη 1980 και 1986.

Θα ήταν σκόπιμο εδώ να γίνουν κάποιες παρατηρήσεις ερμηνευτικές του πίνακα.

- Κατ' αρχήν μέσα στην 7ετία (1980-1986) παρουσιάζεται μια σημαντική μείωση της έκτασης του μεσογειακού αμπελώνα κατά 20.000 περίπου στρέμματα, εξ αιτίας κυρίως των εργασιών κατασκευής του δεύτερου αεροδρομίου της Αττικής στην περιοχή μας.
- Η απωλεσθείσα έκταση δεν αναπληρώνεται.
- Ο ρυθμός φύτευσης νέων αμπελώνων έχει περιορισθεί σημαντικά: 690 στρ. το 1980, μόνο 31 το 1986.
- Μεγάλες ποσότητες σταφυλιού δεν γλευκοποιούνται στον τόπο παραγωγής του, πράγμα που πιστοποιεί την ανυπαρξία της σχετικής υποδομής προς γλευκοποίηση.
- Οι αποδόσεις των αμπελώνων ποικίλουν και μέσα στον ίδιο τον χώρο των Μεσογείων. Έτσι παρατηρείται το φαινόμενο το Μαρκόπουλο να προηγείται από άποψη αποδόσεων, ενώ η Παλλήνη να υστερεί σημαντικά.

2. Η διάρθρωση της οινικής παραγωγής των Μεσογείων.

Η παγκόσμια παραγωγή κρασιού ανήλθε το 1981 στα 313,7 εκατομμύρια εκατόλιτρα, την ίδια χρονιά η κοινοτική ξεπέρασε τα 182 εκ. (ποσοστό 44,7% της παγκόσμιας) ενώ η Ελλάδα συμμετείχε στην προαναφερόμενη ποσότητα με 4,4 εκατομμύρια εκατόλιτρα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι δύο κυριότερες χώρες-παραγωγοί κρασιού (Γαλλία και Ιταλία) αντιπροσώπευσαν το 1983 το 88,9% του συνόλου της οινικής παραγωγής της Κοινότητας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε πως απ' τις χώρες της Κοινότητας, η Γερμανία παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό σε κρασιά ποιότητας και ακολουθεί η Γαλλία και η Ιταλία.

Η Ελλάδα είναι πολύ φτωχή σε τέτοια κρασιά πράγμα που εμποδίζει εξαιρετικά τις εξαγωγές της. Συγκεκριμένα απ' το σύνολο της Ελληνικής οινοπαραγωγής μόνο ένα ποσοστό 5-6% είναι κρασιά ποιότητας.

Η συνολική παραγωγή κρασιού στην Ανατολική Αττική ήταν το 1986: 369.033,80 εκατόλιτρα ή 36.903.380 λίτρα και 150.000 λίτρα ονομασίας προελεύσεως απ' την περιοχή Κιάτσα.

Απ' το σύνολο των 37 εκ. λίτρων κρασιού που παράγεται στον χώρο της Αν. Αττικής μόνο τα 24 εκ. λίτρα εμφιαλώνονται ενώ τα υπόλοιπα 13 εκ. διακινούνται χύμα. Το σύνολο των αποθηκευτικών χώρων ξεπερνάει σε όγκο τους 66 χιλιάδες τόννους.

Αξίζει να σημειωθεί, πως την διαδικασία της μεταποίησης της πρώτης ύλης κινούν στην Αν. Αττική 131 πιεστήρια, απ' τα οποία τα 94 είναι ιδιωτικά και τα 37 συνεταιριστικά. Στην διαδικασία της εμφιάλωσης μπαίνουν 10 εμφιαλωτικές μονάδες (8 ιδιωτικές - 2 συνεταιριστικές).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

	ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΡΕΜ. ΟΙΝΑΜΠΕΛΩΝ		ΝΕΕΣ ΦΥΤΕΙΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΑΦΥΛΙΩΝ ΠΡΟΣ ΓΛΥΚΟΠΟΙΗΣΗ		ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΛΥΚΟΥΣ	
	(στρέμματα)		(στρέμματα)		(κίλά)		(κίλά)	
	1980	1986	1980	1986	1980	1986	1980	1986
ΠΙΚΕΡΜΙ	7.000	7.000	—	—	6.300.000	6.050.000	5.000.000	5.005.000
ΚΟΡΩΠΙ	14.350	14.400	50	—	—	8.500.000	8.520.000	7.200.000
ΠΑΙΑΝΙΑ	24.000	19.000	—	—	22.000.000	13.200.000	18.000.000	11.000.000
ΠΑΛΛΗΝΗ	5.000	4.900	100	—	3.500.000	3.500.000	5.500.000	2.975.000
ΣΠΑΤΑ	33.870	18.500	—	—	27.000.000	15.000.000	21.000.000	12.000.000
ΚΑΛΥΒΙΑ	3.500	3.520	—	7	2.450.000	1.850.000	400.000	720.000
ΚΕΡΑΤΕΑ	13.500	14.050	150	—	10.000.000	7.500.000	2.100.000	6.450.000
ΚΟΥΒΑΡΑΣ	1.480	1.515	30	—	980.000	550.000	—	150.000
ΜΑΡΚ/ΛΟ	26.130	27.750	50	—	20.000.000	17.500.000	20.000.000	15.000.000
ΑΝ. ΑΤΤΙΚΗ	153.953	135.122	690	31	113.887.000	91.347.600	89.186.200	70.983.430

Στον ΠΙΝΑΚΑ 4, που ακολουθεί όπου περιγράφεται η διάρθρωση της μεσογείτικης οινοπαραγωγής, μπορούμε να επισημάνουμε ότι:

- Μεγάλες ποσότητες παραγόμενου γλεύκους στην περιοχή μας οινοποιούνται έξω απ' αυτήν.
- Ο συνεταιριστικός τομέας βρίσκεται πολύ πίσω απ' τον ιδιωτικό στο στάδιο της εμφιάλωσης.
- Από την άποψη των εμφιαλωμένων τύπων κρασιών, ενώ ο ιδιωτικός τομέας εμφιαλώνει αναλογικά με τη ζήτηση όλους τους τύπους του προϊόντος, οι συνεταιριστικές οργανώσεις επικεντρώνουν την εμφιάλωση κυρίως στην ρετσίνα.
- Ιδιαίτερη εντύπωση δημιουργεί το γεγονός ότι καμμία Σ.Ο. δεν εμφιαλώνει κρασιά ποιότητας.
- Και στην υποδομή (πιεστήρια-εμφιαλωτήρια) ο ιδιωτικός τομέας προηγείται σταθερά του συνεταιριστικού.

Από την άποψη αποθηκευτικών χώρων δεν φαίνεται σήμερα να αντιμετωπίζουμε κάτω από ομαλές παραγωγικές συνθήκες πρόβλημα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ 1986 36.903.380

ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΦΙΑΛΩΜΕΝΩΝ (σε λίτρα) 23.991.392

Εκ των οποίων

	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ	ΙΔΙΩΤΙΚΑ	ΣΥΝΟΛΟ
	8.000.000	15.991.392	23.991.392
Ρετσίνα	5.000.000	6.550.000	11.550.000
Λευκός-ξηρός	2.000.000	5.240.000	7.240.000
Ερυθρός	—	2.317.400	—
Ονομασίας Προελεύσεως	—	792.000	—
Ροζέ	1.000.000	1.101.992	2.102.000

	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ	ΙΔΙΩΤΙΚΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΘΗΚΕΥΤΙΚΩΝ			
ΧΩΡΩΝ (σε τόννους)	35.042	31.748	66.790
ΥΠΑΡΧΟΝΤΑ ΠΙΕΣΤΗΡΙΑ	37	94	131
» ΕΜΦΙΑΛΩΤΗΡΙΑ	2	8	10

3. Η εμπορία του κρασιού — τιμές — κατανάλωση

Πρίν την μεγάλη αμπελοοινική κρίση της δεκαετίας του 70, το κοινοτικό καθεστώς της αγοράς του κρασιού στηριγμένο κυρίως στο γαλλικό πρότυπο

ήταν πολύ περισσότερο ελεύθερο απ' ό τι σήμερα. Η σταδιακή όμως αύξηση των αποθεμάτων και η συμπίεση των εισοδημάτων των αμπελοκαλλιεργητών άρχισε να ευνοεί μια επιστροφή σε πολιτικές αγοράς ελεγχόμενες και προκαθορισμένες.

Διαμόρφωση τιμών. Η τιμή πώλησης του κρασιού από τον παραγωγό εξαρτάται αποκλειστικά από τη σχέση προσφοράς και ζήτησης. Δεν υπάρχει τιμή ασφαλείας. Ο κοινοτικός κανονισμός προβλέπει μόνο:

- Μια τιμή προσανατολισμού, που ισχύει από τις 16 Δεκεμβρίου κάθε χρόνου μέχρι τις 15 Δεκεμβρίου του επόμενου χρόνου. Η τιμή αυτή αφορά κάθε ένα ξεχωριστό τύπο κρασιού της κοινοτικής παραγωγής.
- Μια μέση τιμή παραγωγής και μια αντίστοιχη τιμή ισορροπίας, που καλύπτει το λιγώτερο το 50% των προσφερομένων στην αγορά ποσοτήτων.
- Μια τιμή που θεσπίζεται στην έναρξη της λειτουργίας του μηχανισμού των παρεμβάσεων για κάθε τύπο κρασιού, για τον οποίο έχει ήδη οριστεί μια τιμή προσανατολισμού.
- Τέλος μια τιμή αναφοράς για τα κόκκινα και τα άσπρα κρασιά, καθορισμένη στην βάση των τιμών προσανατολισμού των πλέον αντιπροσωπευτικών κρασιών της κοινοτικής παραγωγής. Η τιμή αυτή στοχεύει στην σύγκριση των δυνατοτήτων εμπορίας των κοινοτικών κρασιών με τα εισαγόμενα. Η τιμή αυτή αντιπροσωπεύει την βάση κάτω απ' την οποία δεν μπορούν να εισαχθούν στην Κοινότητα κρασιά από τρίτες χώρες.

Αξίζει να σημειωθεί, πως η στήριξη των επιτραπέζιων κρασιών διασφαλίζεται από τις κοινοτικές επιδοτήσεις για αποθεματοποίηση και απόσταξη που διαμορφώνονται ανάλογα από περίοδο σε περίοδο. Ενδεικτικά αναφέρουμε πως οι τιμές προσανατολισμού για επιτραπέζια κρασιά διαμορφώνονται σύμφωνα με τις κατηγορίες όπως αυτά είναι ταξινομημένα.

Οι έξη αυτές κατηγορίες είναι:

- α) Τύπος RI (κρασιά κόκκινα — αλκοολικού βαθμού 10-12)
- β) Τύπος RII (κρασιά κόκκινα — αλκοολικού βαθμού 12-14)
- γ) Τύπος RIII (αφορά τα επιτραπέζια κρασιά που παράγονται απ' την ποικιλία των κόκκινων πορτογαλικών)
- δ) Τύπος AI (άσπρα κρασιά — αλκοολικού βαθμού 10-12)
- ε) Τύπος AII (άσπρα κρασιά της ποικιλίας Sylvaner ή Muller-Thureau)
- στ) Τύπος AIII (άσπρα κρασιά της ποικιλίας Riesling)

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημάνουμε πως ο τομέας εγγυήσεων του FEOGA δαπάνησε 172,9 εκατομμύρια Ε.Λ.Μ. για το 1976 και 224,3 εκατομμύρια Ε.Λ.Μ. το 1978.

Η κοινοτική κατανάλωση

Η δυνατότητα απορρόφησης της κοινοτικής παραγωγής από την Ευρωπαϊκή αγορά έχει μείνει στάσιμη. Μετά από μια μικρή αύξηση της κατανάλωσης μέσα στην Κοινότητα αυτή έπεσε το 1979 στα 124 εκατομμύρια εκατόλιτρα. Η πτώση αυτή συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

Στη Γαλλία και την Ιταλία, χώρες παραδοσιακά παραγωγές και μεγάλες καταναλώτριες κρασιού, διαπιστώνεται μια ελαφρά μείωση της κατανάλωσης κυρίως για τα επιτραπέζια κρασιά. Αντίθετα για τα κρασιά ονομασίας προέλευσης, η κατανάλωση είναι αυξημένη. Έτσι στην Γαλλία ενώ η κατά κεφαλή κατανάλωση κρασιών ονομασίας προέλευσης το 1950 ήταν 6,7 λίτρα το 1970 έφτασε στα 14,4 λίτρα. Στις άλλες χώρες της Κοινότητας η κατανάλωση κρασιού ήταν πάντα πιο χαμηλή.

Ενδεικτικά αναφέρουμε την διακύμανση της κατά κεφαλή ετήσιας κατανάλωσης κρασιού στη Γαλλία, Ιταλία, Ελλάδα, Ιρλανδία για τα χρόνια 1970, 1980, 1983.

	1970	1980	1983
ΓΑΛΛΙΑ	108	92	85
ΙΤΑΛΙΑ	111	85	83
ΕΛΛΑΔΑ	41	44	45
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	2	3	4
M.O. ΕΟΚ	49	51	48

Η εσωτερική αγορά του κρασιού

Στην Ελλάδα το μεγαλύτερο μέρος της Ελληνικής οινοπαραγωγής διακινείται χύμα, ενώ οι ποσότητες του εμφιαλωμένου κρασιού που καταναλώνονται είναι αρκετά χαμηλές. Οι μέσες τιμές του άσπρου Ελληνικού κρασιού βρίσκονται σ' ένα επίπεδο του 95% των αντιστοίχων κοινοτικών, ενώ αυτές των κόκκινων κρασιών δεν παρουσιάζουν παρά το 62% της τιμής των κοινοτικών.

Η εμπορία του κρασιού στην χώρα μας μπορεί να διακριθεί:

- Στην εμπορία που γίνεται ανάμεσα σ' ένα μεγάλο αριθμό παραγωγών και σ' ένα μεγάλο αριθμό μικρών εμπόρων.
 - Στην εμπορία που γίνεται από τις μεγάλες οινοβιομηχανίες.
- Αξίζει να σημειωθεί πως ο συνεταιριστικός τομέας παίζει ένα πολύ μικρό ρόλο στον τομέα της εμπορίας του κρασιού. Ιδιαίτερα για την εμπορία των δικών μας κρασιών θα πρέπει να επισημάνουμε:
- Την υποχώρηση των πωλήσεων των ιδιωτικών και συνεταιριστικών επιχειρήσεων της περιοχής μας.
 - Την διαμόρφωση τιμών παραγωγής πολλές φορές κάτω από το κόστος.
 - Την αντιεμπορική διακίνηση σημαντικών ποσοτήτων κρασιού χύμα.

- Την ανυπαρξία στη γκάμα των οινικών προϊόντων, που πωλούν οι επιχειρήσεις κρασιών ποιότητας.
- Την απαράδεκτη εξαγγελία των τιμών πώλησης της ρετσίνας μετά την διαμόρφωση της τιμής πώλησης των σταφυλιών.
- Το απαράδεκτο καθεστώς της πώλησης ορισμένων τύπων κρασιού κάτω από διαδικασίες διατίμησης.

4. Προοπτικές

Παρά τα προβλήματα παραγωγής, παρά την πτωτική πορεία της εμπορίας των κρασιών της περιοχής μας, παρά τον έντονο ενδοελληνικό και ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό, υπάρχουν οι δυνατότητες να ξαναβρεί ο Μεσογείτης αμπελοκαλλιεργητής το οικονομικό ενδιαφέρον που είχε κάποτε το μεσογειακό αμπέλι και το κρασί μας.

Για να γίνει όμως αυτό χρειάζεται ένας ριζικός επαναπροσανατολισμός σ' όλα τα επίπεδα και κύρια:

- Επαναπροσανατολισμός στις καλλιεργητικές μεθόδους.
- Ενεργοποίηση της υποδομής.
- Κινητοποίηση σε επίπεδο εμπορίας.
- Και πάνω απ' όλα, συνεργασία όλων των φορέων που εμπλέκονται σ' όλες τις προαναφερόμενες διαδικασίες.
- ★ Είναι ευκαιρία σήμερα, που δεν ξεκίνησε ακόμη η αναμπέλωση να ενεργοποιηθούμε. Ήδη με τον κανονισμό 895/85 της ΕΟΚ επιδοτείται η αναμπέλωση σε επίπεδο που φτάνει τις 60.000 δρχ/στρέμμα.
Για τη δική μας περιοχή προβλέπεται η αντικατάσταση των παλαιών αμπελώνων με νέες φυτείες απ' τις οποίες το 20% θα αποτελούν ποικιλίες βελτιωτικές της ποιότητας του παραγόμενου κρασιού.
- ★ Παράλληλα, ας αναζητήσουμε νέες μεθόδους καλλιέργειας. Έχει αποδειχθεί πως η υπερύψωση των αμπελώνων επιδρά πολλαπλασιαστικά στην απόδοση.
- ★ Μια άλλη προοπτική με ιδιαίτερα οικονομικό ενδιαφέρον είναι τα επιτραπέζια σταφύλια. Η γειτνίασή μας με το μεγαλύτερο καταναλωτικό κέντρο της χώρας μας ευνοεί. Θα μπορούσαμε να πειραματιστούμε.
- ★ Οι ιδιορρυθμίες κάποιων οριοθετημένων γεωφυσικά αμπελώνων π.χ. Μερέντα, δίνουν τις προϋποθέσεις για ανακύρηξή τους σε περιοχές ονομασίας προελεύσεως. Γιατί να μην αναζητήσουμε και τέτοιες διεξόδους.
- ★ Και σε επίπεδο οινοποίησης, η ιδιωτική οινοποίηση από μικρούς παραγωγούς είναι διαδικασία ενισχυτική του εισοδήματος.

Κύριε Πρόεδρε
Κύριοι Σύεδροι

Αυτές είναι μερικές προοπτικές, που ενδεικτικά μπορεί κανείς να παραθέσει. Υπάρχουν κι άλλες που σαφώς βοηθούν την διαδικασία της ανάπτυξης του αμπελοοινικού τομέα.

Ας τις αναζητήσουμε.

Ας συντονίσουμε λοιπόν όλοι μας τις προσπάθειες, ειδικοί, επιστήμονες, τεχνικοί, παραγωγοί, ιδιωτικοί και συνεταιριστικοί φορείς.

Ας αναβαθμίσουμε την παραγωγή μας.

Ας αξιοποιήσουμε το προϊόν μας.

Ας ξαναδώσουμε στον Μεσογείτη αμπελοκαλλιεργητή το μεράκι και τη χαρά της καλλιέργειας, μα πάνω από όλα τη δικαίωση του μόχθου του.

ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΜΑΡΚΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Maria Beka - Christos Markou, «La production viticole, le marché du vin et leur statut législatif en Grece, en France et an Marché Commun», Toulouse 1981.

Maria Beka - Christos Markou, «La commercialisation des produits agricoles grecs: une reponse an probleme de l' offre avarchique», Toulouse 1981.

Χρήστος Μάρκου, «Το αμπελοοινικό πρόβλημα στην Ελλάδα, στη Γαλλία, στην ΕΟΚ», Αθήνα 1987.

Κ.Ε.Π.Ε., Έκθεση πενταετούς προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής ανάπτυξης Ανατολικής Αττικής 1988-1992.

Ε.Σ.Υ.Ε., Αγροτικές στατιστικές 1987.

Περιοδικό ΕΨΙΛΟΝ, Δημοσιεύματα 1980.

Οικονομικός Ταχυδρόμος, Δημοσιεύματα 1985.

Δ/νση Γεωργίας Αν. Αττικής, Ετήσια στατιστικά δελτία 1980, 1986.

*Summary***THE PROBLEM OF VITICULTURE AND WINE-PRODUCTION IN MESOGEIA TODAY**

Since ancient times the dry climate, low humidity, low rainfall, long period of sunshine and soil composition of Eastern Attica have favoured cultivation of the vine. Viticulture is the traditional farming activity in this region and in Mesogeia it is virtually a mono-culture.

Wine production in Eastern Attica accounts for 20% of the total for the whole of Greece. In 1986 the total area under cultivation was 135,122 stremmata, and the production of wine grapes was over 91 million kilos.

The gross income from viticulture in 1986 was close on 2 billion drachmas.

Despite problems of production, the decline in trade in the wines of Mesogeia, and keen competition in Greece and abroad, it is possible for the vine-grower of Mesogeia to revive economic interest in the vine and wine of the region.

To achieve this aim requires re-orientation at all levels: methods of cultivation, infrastructure, mobilisation in the commercial sphere, and above all, cooperation of all bodies involved in the aforementioned activities.

CHRISTOS MARKOU